

Bidden langs de weg

Wie kent het verschijnsel niet? Langs de kant van de weg hangt een roofvogel klapwiekend stil in de lucht, speurend naar eten: een 'biddende' Torenvalk. Een prachtig gezicht. Helaas gaat het slecht met deze muizeneter. Daarom vragen Sovon en Vogelbescherming samen met andere organisaties in 2025 extra aandacht voor de Torenvalk.

Het vele bidden langs de weg is met goede reden. Brede wegbermen zijn aantrekkelijk vanwege het ruime aanbod aan uitkijkposten, zoals lantaarnpalen, die als uitvalsbasis kunnen dienen. Mogelijk is het schrale grasland van wegbermen ook muizenrijker dan het reguliere agrarische gebied. Wegbermen bevatten zelfs het grootste oppervlak schraal grasland van Nederland en het extensieve beheer speelt waarschijnlijk mee in de geschiktheid om hier te jagen. Torenvalken verblijven vermoedelijk vooral in het najaar en de winter langs de weg, maar het jaarpatroon is nog niet goed bekend. Ook weten we niet of er plekken in het land zijn waar Torenvalken meer langs wegen zitten dan elders. De telling *Waar bidt de Torenvalk?* kan meer inzicht geven in het ruimtelijke patroon door het jaar heen. Het hele jaar is het mogelijk om deze telling vanuit de auto te doen (zie kader *Hoe doe je mee?*).

Verkeersslachtoffers

Jagen langs wegen is niet zonder risico. Er vallen weleens verkeersslachtoffers onder Torenvalken, zij het minder vaak dan onder Buizerds. Waar de Torenvalk de afgelopen twintig jaar ruim 350 keer gemeld is als verkeersslachtoffer, werden in dezelfde periode ruim 1.200 Buizerds gemeld als slachtoffer van een aanrijding. De verklaring kan getalsmatig zijn: als er meer Buizerds langs de weg zitten, worden er eenvoudigweg meer dood gevonden. Maar mogelijk worden Torenvalken minder snel geraakt, omdat zij sneller en wendbaarder zijn dan Buizerds. Een kanttekening hierbij is dat Buizerds iets groter zijn en waarschijnlijk sneller worden opgemerkt. Het Dutch Wildlife Health Centre (DWHC) in Utrecht onderzoekt samen met Sovon de meldingen van dood gevonden dieren. De Torenvalk is samen met de Slechtvalk speerpuntdier van het jaar 2025. Dat betekent dat het DWHC dit jaar extra middelen heeft om doodsoorzaken bij gevonden Torenvalken en Slechtvalken te onderzoeken. Meldingen van dode vogels kunnen gedaan worden op de website [dwhc.nl/meldingsformulier](https://www.dwhc.nl/meldingsformulier), of portal.sovon.nl/dood.

► *Rosse woelmuis.*

Foto: Theo Douma (Agami)

Jaar van de woelmuis

In goede muizenjaren bestaat het dieet van de Torenvalk bijna volledig uit veldmuizen, die biologisch gezien onder de woelmuizen vallen. In Nederland komen nog vier andere soorten woelmuis voor: de aardmuis, de ondergrondse woelmuis, de rosse woelmuis en de Noordse woelmuis. Vooral deze laatste is bijzonder, want in ons land leeft een aparte ondersoort die verder nergens anders ter wereld voorkomt.

Ondanks dat woelmuizen een belangrijke rol spelen in de natuur, is deze soortgroep bij veel mensen onbekend. Vandaar dat de Zoogdiervereniging in 2025 het Jaar van de woelmuis heeft uitgeroepen. Tijdens het Jaar van de woelmuis stellen zij de verschillende woelmuizen uitgebreider voor en vertellen ze meer over hun specifieke eigenschappen en leefgebieden. Ook is het doel om het onderzoek naar woelmuizen te stimuleren. Een manier om de aantalsontwikkeling van woelmuizen te monitoren, is bijvoorbeeld het tellen van muizenholletjes in proefvlakken. Als dit jaarlijks op een aantal plekken volgens dezelfde methode wordt gedaan, is het al mogelijk om landelijke aantalsstrends voor de woelmuis te berekenen. Meer informatie over de activiteiten van de Zoogdiervereniging is te vinden op zoogdiervereniging.nl/jaarvandewoelmuis.

Andere voedselbronnen

In een slecht muizenjaar zal de Torenvalk andere voedselbronnen moeten aanboren. Dat kan van alles zijn: andere soorten knaagdieren, reptielen, amfibieën of grote insecten. Hierbij is het interessant om te onderzoeken of er regionale verschillen zijn in het dieet van de Torenvalk. Uitpluizen van braakballen lijkt een voor de hand liggende methode. Maar dat valt tegen. Het maagsap van de Torenvalk is veel sterker dan bijvoorbeeld dat van uilen, waardoor er amper herkenbare prooi resten achterblijven in de braakballen. Eventueel kunnen de braakballen van de Kerkuil ons wel iets vertellen over de beschikbaarheid van veldmuizen, maar de leefwijze en de verspreiding van de Kerkuil wijkt te veel af van die van de Torenvalk om hier zinnige resultaten uit te kunnen halen.

▲ *Man Torenvalk met zandhagedis.* Foto: Harvey van Diek

Magere start van het jaar

De Torenvalk beleeft dit jaar een magere start. Het gemiddelde aantal exemplaren per getelde PTT-route was het op een na laagste sinds 1978. Ook de meldingsfrequentie in LiveAtlas ligt beduidend lager dan gemiddeld over de afgelopen vijf jaar. In minder dan tien procent van de tellingen is in januari een Torenvalk gezien. Het gebrek aan veldmuizen is hier waarschijnlijk debet aan is. Het zeer natte voorjaar en de vochtige decembermaand van 2024 zullen deze soort geen goed hebben gedaan.

◀ *Vrouw Torenvalk met woelmuis.* Foto: Edwin ter Hennepe

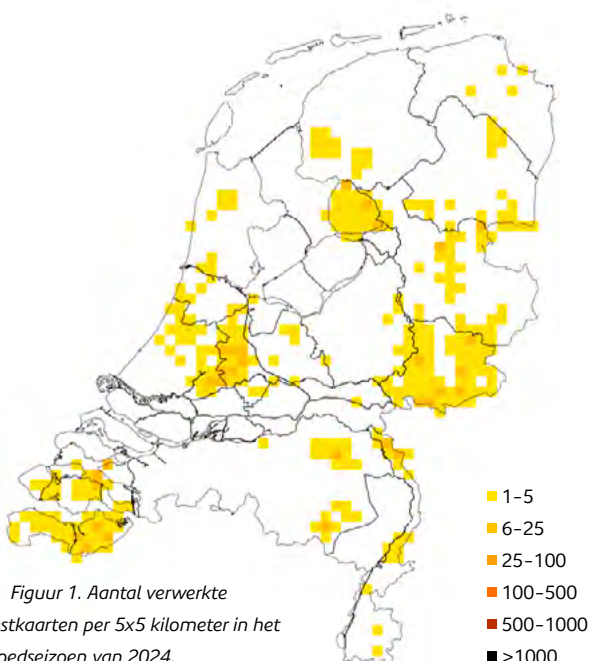
▲ Een nestkast aan de voet van de Sallandse Heuvelrug is uitgerust met drie webcams om de Torenvalken te kunnen volgen.

(bron: youtube.com/@Flying2cloud-Holten). Foto: Peter Jongejan

Camera's bij kasten

Voedselonderzoek bij Torenvalken is goed uit te voeren bij nestkasten die zijn uitgerust met een of meerdere webcams. Zeker als de vogel boven op de kast rustig eet, is goed te zien waar de maaltijd uit bestaat. Nestkasten zijn daarnaast goed toegankelijk voor het doen van nestonderzoek. Afgelopen jaar zijn een kleine 800 nestkaarten van de Torenvalk bijgehouden, waarvan het merendeel nestkasten betrof. Torenvalken broeden echter ook in andere niet-zelfgemaakte nesten, zoals verlaten ekster- of kraaiennesten. Daarvan is de hoeveelheid nestkaarten schaars. Het huidige verspreidingsbeeld van Torenvalken is dan ook niet volledig, net als de gegevens over het broedsucces. De Torenvalk broedt in het gehele land, maar uit het overzicht van ingeleverde nestkaarten in 2024 is vooral duidelijk zichtbaar waar werkgroepen actief zijn (figuur 1).

In het Jaar van de Torenvalk hopen we een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de aanwezigheid van nestkasten in het land, de bezetting van deze kasten en het broedsucces van de Torenvalk. We doen dan ook een oproep aan iedereen die kasten voor de Torenvalk beheert om dat aan ons door te geven. Heb je nestkasten voor de Torenvalk en houd je hiervan nestkaarten bij? Of heb je zelfs camera's in de kast hangen? Laat het ons dan weten door een e-mail te sturen aan torenvalk@sovon.nl.

▲ Figuur 1. Aantal verwerkte nestkaarten per 5x5 kilometer in het broedseizoen van 2024.

DOE MEE MET HET JAAR VAN DE TORENVALK 2025

Hoe doe je mee?

Iedereen kan vanaf de bijrijdersstoel of de achterbank in de auto de telling *Waar bidt de Torenvalk?* doen. De telling is beschikbaar in de app Avimap. Zorg ervoor dat je de laatste versie geïnstalleerd hebt en de basisdata ververst.

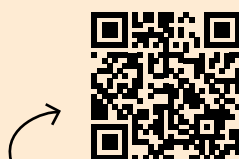
Op sovon.nl/waar-bidt-de-torenvalk vind je meer informatie over de achtergrond en de uitvoering van de telling.

sovon.nl/waar-bidt-de-torenvalk

Meer van dit soort artikelen lezen? Word lid van Sovon!

Dit artikel verscheen in Sovon-nieuws. Sovon geeft vier maal per jaar Sovon-nieuws uit. Het blad vormt een belangrijk medium waarmee we onze leden voorzien van onder andere verenigingsnieuws, eerste resultaten uit de projecten en nieuwe publicaties. Leden van Sovon krijgen Sovon-nieuws automatisch thuisgestuurd.

Lees meer over Sovon-nieuws
op sovon.nl/sovon-nieuws

